

วิจารณ์หนังสือ : Book Reviews

คนไทยกับเทคโนโลยี*

Thai People and Technology

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Author: Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto)

สุชาติ มวลชัยภูมิ และพระมหามิตร จิตปณฺโญ

Suchat Maulchaiyaphum and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahschulalongkornrajavidyalaya, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: imsuchat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหนังสือ “คนไทยกับเทคโนโลยี” โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เขียนขึ้นมาเพื่ออธิบาย เปรียบเทียบ คนไทยกับเทคโนโลยีว่าเป็นอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ด้วยเหตุนี้ไทยจึงเป็นประเทศผู้บริโภคนเทคโนโลยี ไม่ใช่ประเทศผู้ผลิตจนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยอ่อนแอ กลายเป็นการเสพติดเทคโนโลยีที่สร้างค่านิยมใหม่ในสังคมไทย จนเกิดการตั้งคำถามหรือประเด็นต่างๆ ที่สร้างแรงกระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง สร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี มีความอดุสาหะในการพัฒนาบุคลากรแบบยั่งยืนตามแนวทางและหลักพุทธศาสนา

คำสำคัญ: คนไทย; เทคโนโลยี

Abstract

This book review is for presentation the book Thai people and technology by Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto) was written to explain and compare Thai people

*ได้รับบทความ: 20 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2566

Received: August 20, 2022; Revised: April 24, 2023; Accepted: April 30, 2023

and technology as convenient tools. For this reason, Thailand was a technology consumer country; not a producing country until it became an important factor that made Thai people weak, and became addicted to technology that created new values in Thai society. Until there were questions or issues that stimulated the idea of using it for self-improvement, built an understanding of using technology, and endeavored to develop sustainable personnel according to guidelines and principles Buddhism.

Keywords: Thai People; Technology

1. บทนำ

หนังสือ “คนไทยกับเทคโนโลยี” โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) นั้น เป็นหนังสือที่ตัดตอนจากคำบรรยายแก่คณะนักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ที่วัดญาณเวศกวัน วันเสาร์ที่ 25 มกราคม 2540 และบางส่วนตัดตอนจากคำบรรยายเรื่อง “การพัฒนาแบบยั่งยืนตามแนวทางและหลักพุทธศาสนา” แก่คณะนักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่วัดญาณเวศกวัน

วันอังคารที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540 ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่ง่าย และเป็นภาษาร่วมสมัย รวมทั้งถ้อยถุณณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นหลัก โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือ มีลักษณะการแต่งคำประพันธ์ประเภทคำบรรยายและโอวาท โครงสร้างการแต่ง ประกอบด้วย ส่วนนำ ส่วนเนื้อหาและส่วนสรุป โดยเนื้อหาหลักของหนังสือเรื่องนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย 1) ไทยยังไม่เป็นสังคมผู้ผลิต แต่เป็นสังคมผู้บริโภคเทคโนโลยี 2) ไทยมีจุดเริ่มที่ผิด ในการสัมพันธ์กับเทคโนโลยี 3) คนไทยยังไม่ถึงความหมายของเทคโนโลยี 4) คนไทยยังศึกษาไม่ถึงสาระของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 5) คนไทยยังใช้เทคโนโลยีแบบไม่ได้คุณค่าในการพัฒนา

เมื่อพิจารณาตามชื่อหนังสือ จะมีคำหลักคือคำว่า “คนไทย” และคำว่า “เทคโนโลยี” ท่านได้อธิบายและอุปมาเปรียบเทียบกับ “ไทยกับฝรั่ง” เป็นลำดับสืบต่อไปกันด้วยการตั้งคำถามหรือประเด็นใหม่ๆ ที่จะกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดแนวคิดแนวทางในการนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ผู้วิจารณ์สนใจประเด็นนี้เป็นพิเศษเป็นเพราะปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีจึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต หากรู้เท่าทันและรู้จักใช้เทคโนโลยี ย่อมเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคมไทยที่จะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ ขณะเดียวกันสามารถให้สังคมโลกได้รู้ถึงความมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทยที่มีมาช้านานได้

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ พบว่า พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แสดงธรรมในเบื้องต้นโดยอธิบายว่าอะไรคือเทคโนโลยี ชี้ให้เห็นแนวความคิดของคนไทยกับคนต่างชาติที่มองเทคโนโลยีใน

มุมมองทั้งที่เหมือนและต่างกัน ได้นำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสามารถของตนและพัฒนาความสามารถให้เต็มที่ให้เข้าใจเทคโนโลยีตั้งแต่ต้นไปตามลำดับ เป็นการกระตุ้นหรือเร้าให้เกิดการพัฒนาตนเองและเป็นการแนะนำที่ได้ประโยชน์สูงสุดแก่คนไทยทุกคนผู้ศึกษาได้อ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ สรุปรวมนเนื้อหาไปตามลำดับขั้นตอนโดยย่อดังนี้

2. ไทยยังไม่เป็นสังคมผู้ผลิต แต่เป็นสังคมผู้บริโภคเทคโนโลยี

เหตุปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้คนไทยอ่อนแอมี 2 อย่างคือ ค่านิยมใฝ่เสพบริโภคและลัทธิรอผลดลบันดาล สังคมไทยถูกตราชื่อว่าเป็นสังคมด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา เป็นสังคมผู้ตาม เป็นผู้รับ เป็นสังคมที่ถูกกำหนด ไม่เป็นสังคมที่เป็นฝ่ายกำหนด เป็นสังคมฝ่ายบริโภค ไม่ใช่ฝ่ายผลิต เป็นฝ่ายเสียเปรียบ เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ เป็นตัวบันดาลอิทธิพลสำคัญในระบบเศรษฐกิจแห่งการแข่งขันในปัจจุบัน เป็นอุปกรณ์ที่อยู่เบื้องหลังอุตสาหกรรมทั้งหมด เป็นอุปกรณ์แห่งอำนาจ ในแง่เทคโนโลยีไทยเป็นประเทศผู้บริโภคเทคโนโลยี ไม่เป็นประเทศผู้ผลิตเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์นั้น ประเทศที่ผลิตเทคโนโลยีจะเป็นผู้กำหนด ประเทศไทยจึงไม่เป็นตัวของตัวเอง จะทำอะไรให้ก้าวต่อไปก็ทำไม่ได้เพราะไม่มีเทคโนโลยีต้องรอให้ฝรั่งผลิตขึ้นมาก่อนแล้วจึงทำได้ ฝรั่งจึงเป็นทั้งผู้กำหนดและหาผลประโยชน์จากไทย เราจึงกลายเป็นผู้ถูกกระทำ และกลายเป็นเหยื่อ สาเหตุที่สังคมไทยอยู่ในภาวะเช่นนี้ เป็นเพราะอิทธิพล 2 อย่าง คือ การถูกรอบงำโดยภาวะบีบคั้นบังคับ เนื่องจากเขามีอำนาจเข้มแข็งกว่าเรา เราไม่มีสิทธิเรียกร้อง ไม่มีสิทธิต่อรอง เราจึงถูกรอบงำ และการถูกรอบงำด้วยความพอใจ หมายความว่า สังคมไทยพอใจที่จะเป็นอย่างนั้น เราจึงทำตัวให้เป็นเหยื่อไปเอง แบบที่สองนี้เป็นมาก ถ้าเราไม่พอใจที่จะเป็นเหยื่อ แม้เราจะถูกรอบงำจากภายนอกด้วยปัจจัยทางด้านระบบ แต่ไม่ช้า ด้วยความเข้มแข็งของคุณภาพคน เราจะพลิกตัวขึ้นอยู่เหนือได้ จึงต้องพัฒนาคนไทยให้เข้มแข็ง ฉะนั้นเราจึงเสียเปรียบทุกอย่าง เพราะเป็นผู้บริโภคของที่เขาผลิตผลิตเองไม่ได้ นิสัยในการผลิตนี้สำคัญมาก เป็นความเข้มแข็ง ส่วนความอ่อนแอลงมากกับนิสัยชอบเสพบริโภคคือกินนอนสบายใช้ของสำเร็จ ไม่ต้องทำอะไร คนไทยยังมองแบบนักบริโภคคือมีกินมีใช้อย่างฝรั่ง แทนที่จะมองแบบนักผลิตคือทำได้อย่างฝรั่ง หมายความว่า ฝรั่งทำอะไรได้ เราจะทำให้ได้อย่างนั้น และต้องทำให้ได้ดียิ่งกว่าฝรั่ง ถ้าทำได้ขนาดนี้แล้วชาติไทยชนะแน่ในการแข่งขัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 1-9)

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ธรรมทัช ทองอร่าม ผู้เชี่ยวชาญอาวุโส ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีทีบี กล่าวไว้ว่า จุดที่ต้องหาโอกาสพัฒนาต่อยอด คือ ระดับการใช้คอมพิวเตอร์ของคนไทยค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยโลกในปี 2563 ไทยมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์จำนวน 16.8 ล้านคน คิดเป็น 26.4% ของประชากรเท่านั้น แม้ว่าไทยจะมีระดับการใช้โทรศัพท์มือถือสูงตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่กลับพบว่า มีการใช้คอมพิวเตอร์ค่อนข้างน้อย ซึ่งว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังเป็นผู้รับและใช้เทคโนโลยีของประเทศ

ผู้นำเทคโนโลยีเป็นหลัก กล่าวคือ ไม่ได้เป็นผู้ผลิตนวัตกรรมทางเทคโนโลยีขึ้นมานั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำเทคโนโลยี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาแรงงานให้มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวชี้วัดความปลอดภัยของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทยค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาหรือดึงดูดให้บริษัทซอฟต์แวร์บริการด้านความปลอดภัยของข้อมูลเข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้น (ธรรมทัช ทองอร่าม, 2564)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า นักปราชญ์ทั้งสองท่านได้นำเสนอเหตุผลปัจจัยในแง่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทั้งค่านิยมใฝ่เสพบริโภคและลัทธิหรือผลดลบันดาล เป็นเหตุปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้คนไทยอ่อนแอ ท่านทั้งสองยังให้แนวคิดอีกว่า สังคมไทยเป็นสังคมผู้ตาม เป็นผู้รับ เป็นสังคมที่ถูกกำหนดไม่ใช่สังคมที่เป็นฝ่ายกำหนดจึงกลายเป็นสังคมฝ่ายบริโภค ไม่ใช่ฝ่ายผลิต เป็นสังคมที่เสียเปรียบด้านเทคโนโลยี ไม่มีบทบาทสำคัญแต่อย่างใด ในขณะที่เดียวกันท่านยังให้มุมมองอีกว่า การจะเป็นผู้นำเทคโนโลยี จำต้องพัฒนาแรงงานให้มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานสากล สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม ที่ทั้งสองท่านให้มุมมองอย่างนี้คงเป็นเพราะผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทยค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดแรงดึงดูดให้บุคลากรของไทยได้เข้าถึงเทคโนโลยีให้มากขึ้น จนสามารถเป็นผู้นำเทคโนโลยีได้ในที่สุด

3. ไทยมีจุดเริ่มต้นที่ผิด ในการสัมพันธ์กับเทคโนโลยี

คนไทยเราไม่มีนิสัยนักผลิต แล้วยังขาดความเข้มแข็งทางปัญญา คือความใฝ่รู้อีกด้วย ที่เป็นอย่างนี้ เพราะมีทุนดีพิเศษติดตัวคือสภาพภูมิศาสตร์ที่มีธรรมชาติแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ เราไม่เพลินอยู่กับความสะดวกสบายจากความอุดมสมบูรณ์ทำให้ตกอยู่ในความประมาท ชอบผัดผ่อน ไม่กระตือรือร้นขวนขวายเอาแต่ที่สบายและอ่อนแอ ขาดความมุ่งมั่นที่จะทำการต่างๆ อย่างเด็ดเดี่ยวจริงจัง ต่างจากฝรั่งที่ธรรมชาติแวดล้อมบีบคั้น ทำให้เขาต้องลุกขึ้นดิ้นรนขวนขวาย ตั้งจุดหมายแน่วแน่ ทำจริงจึงมั่นคง ผัดผ่อนเวลาไม่ได้ ทำให้เข้มแข็ง ในแง่ของจุดเริ่มต้นที่คนไทยได้สัมพันธ์กับเทคโนโลยี มีผลต่อความแตกต่างในด้านจิตใจ ไทยและฝรั่งใช้เทคโนโลยีอย่างเดียวกัน แต่ความรู้สึกนึกคิดและการมองความหมายไม่เหมือนกัน คนไทยมองเทคโนโลยีในความหมายแบบบริโภคคือมองว่าเทคโนโลยีคือเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกสบาย มองอุตสาหกรรมว่าเป็นกระบวนการผลิตสิ่งเสพบริโภคเพื่อให้เราเป็นอยู่สบาย ส่วนฝรั่งมองว่าเทคโนโลยีเป็นผลผลิตแห่งความพยายามในการสร้างสรรค์ คือได้วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ ได้จิตใจใฝ่รู้ นิยมเหตุผล ชอบค้นคว้าทดลอง อันเป็นรากฐานของความเข้มแข็งทางปัญญา และได้วัฒนธรรมอุตสาหกรรม คือวัฒนธรรมแห่งการผลิตด้วยความขยันหมั่นเพียร ความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ยอมย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย ได้นิสัยความใฝ่รู้-สู้สิ่งยากและนิสัยนักผลิต เพราะฉะนั้น ไทยเราจะต้องรู้ตัวและแก้ปัญหา

เรื่องนี้ให้ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 9-17)

ในขณะเดียวกัน Fareed Zakaria (วิรัชภาค แปล) กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ล่าสุดดูเหมือนจะเป็นทางเลือกที่แปลก ไม่น่าประหลาดสำหรับผู้มองเทคโนโลยีในแง่ดี เวลานั้นมันอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ลำบาก จนมาร์ก แอนดรีสเซน ผู้ประดิษฐ์เว็บเบราว์เซอร์รายใหญ่เจ้าแรก ถึงขั้นตีพิมพ์บทความลงในวอลล์สตรีตเจอร์นัล ด้วยพาดหัวชวนฉงนว่า “ทำไมซอฟต์แวร์ถึงกำลังกินโลกเรา” บริษัทใหม่ๆ พบว่าพวกเขาสามารถใช้ซอฟต์แวร์เพิ่มกำไรได้มากมาย ธุรกิจที่อยู่ในตลาดแต่เดิมไม่ยอมเปลี่ยนเป็นดิจิทัลจะถูกเจ้าอื่นเข้ามาแทนที่ทันที...สังคมเครือข่ายจะสร้างความเปลี่ยนแปลงมากกว่าที่เราเห็นในช่วง 100 ปีที่ผ่านมาอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องบวกเสมอไป สมาร์ทโฟนพิสูจน์ให้เห็นหนทางที่มีประสิทธิภาพสูงจนอันตรายในการระดมคนจากชาติพันธุ์เดียวกัน...เป็นตัวทำลายอุปสรรคเดียวที่ยังเหลืออยู่ สำหรับอนาคตดิจิทัลลงอย่างสิ้นเชิง นั่นคือทัศนคติของมนุษย์ หลายคนติดอยู่ในวิถีเก่า บางคนไม่เต็มใจจะส่งข้อมูลบัตรเครดิตผ่านอินเทอร์เน็ต หลายคนไม่เคยคิดถึงการเรียนออนไลน์ และส่วนใหญ่ไม่ยินยอมนัดพบแพทย์ผ่านการพูดคุยทางวิดีโอ...บังคับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในหมู่ประชาชนและในธุรกิจ (Fareed Zakaria, 2020, pp. 144-149)

ทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า นักปราชญ์ทั้งสองท่านได้ให้มุมมองที่น่าสนใจว่าคนไทยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกสบายมากกว่าคุณค่า ซึ่งอาศัยเพียงความเชื่อเป็นฐานความคิด โดยไม่มีปัญหาในการพิจารณา ด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงถูกมองว่าเป็นนักบริโภคมเทคโนโลยีนิยม เพราะชอบเสพบริโภคมากกว่าผลิต มองเทคโนโลยีเป็นเพียงตัวหนุนเสริมเพื่อให้เป็นอยู่สบายขึ้นเท่านั้น ที่ทั้งสองอย่างอย่างนี้คงเป็นเพราะวัฒนธรรมความเชื่อ ในขณะที่ฝรั่งเป็นนักผลิตเทคโนโลยี จนเป็นวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ นี่คงเป็นอีกเหตุหนึ่งที่คนไทยมีจุดเริ่มที่ผิดในการสัมพันธ์กับเทคโนโลยี

4. คนไทยยังมองไม่ถึงความหมายของเทคโนโลยี

“เทคโนโลยี” ความหมายอย่างหยาบเป็นการมองแบบนักเอาผลหรือนักเสวยผล ไม่มองลึกลงไปแบบนักสร้างเหตุ เทคโนโลยีเป็นวัตถุอุปกรณ์สำเร็จรูป เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบาย หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะมาช่วยให้เราทำอะไรๆ ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถทำได้ดียิ่งๆ ขึ้นไป คนไทยส่วนมากมองเทคโนโลยีแบบนักเสพนักบริโภค คือมองว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่มาช่วยบำรุงบำเรออำนวยความสะดวกสบาย ส่วนความหมายอย่างละเอียด ฝรั่งใช้คำว่า Technology มาจาก techno + logy (ความรู้หรือวิทยา) เทคโนโลยีที่จริงเป็นเรื่องของความรู้ที่จะทำหรือการรู้จักดำเนินการประยุกต์ความรู้มาใช้ประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์คู่กับวิทยาศาสตร์ เป็นการนำความรู้วิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เป็นความรู้ขั้นปฏิบัติการนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ใช่ความรู้เฉยๆ ไม่ใช่เป็นแค่เครื่องมือ แต่จะต้องมองลงไปถึงความหมายพื้นฐาน คือตัวภูมิปัญญา หรือตัวความรู้ พอมองอย่างนี้ก็จะเห็นว่า science คู่กับ

technology คือวิทยาศาสตร์คู่กับเทคโนโลยี ถ้าเทคโนโลยีไม่มีวิทยาศาสตร์เป็นฐาน เทคโนโลยีพัฒนาไม่ได้ จึงต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์มาเป็นฐานของการพัฒนาเทคโนโลยี คนไทยเรามักติดอยู่แค่เทคโนโลยี ในความหมายอย่างหยาบที่ไม่ถูกต้อง เข้าไม่ถึงวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์แทบไม่เกิดขึ้นในเมืองไทย ถ้าวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เกิด จิตใจวิทยาศาสตร์เกิด จะมีความใฝ่รู้ จะนิยมเหตุผล จะชอบทดลอง จะนิยมปัญญา และจะชอบแสวงหาปัญญา อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคนที่จะเป็นหลักประกันว่าจะเกิดผลดีเป็นประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ต้องพัฒนาคนให้สามารถโยงศาสตร์กับศิลป์ ให้ถึงกุศลด้วย คือให้มาเชื่อมต่อหรือรับใช้เจตจำนงที่จะใช้ศิลปนำศาสตร์ไปทำการสร้างสรรค์ให้เกิดผลดีเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง เช่นนำมาช่วยให้มนุษย์มีปัจจัยสี่กินใช้ทั่วถึง มีสุขภาพดี บำบัดทุกข์ภัย ให้เป็นอยู่อย่างสวัสดิ มีสันติสุข ถ้าเราพัฒนาคนให้ถึงขั้นได้ทั้งศาสตร์ ทั้งศิลป์ และทั้งกุศล และสามารถโยงศาสตร์และศิลป์ให้ถึงกุศล ก็จะเป็นมงคล คือก่อให้เกิดความดีงามและความงามของมนุษยชาติเป็นอารยธรรมที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 17-25) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ พระไพศาล วิสาโล กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีเมื่อนำมาใช้ในทางที่ดีก็เป็นสิ่งดี เมื่อนำมาใช้ในทางที่ไม่ดีก็เป็นสิ่งเลวร้ายได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรมองเทคโนโลยีด้วยสายตาที่ไร้เดียงสาจนเกินไป มีหลายคนหลงคิดว่าเทคโนโลยีล้วนเป็นเพียงเครื่องมือ หรือ Tools ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อการใช้งาน แต่ถ้าเรามองให้ลึกซึ้งลงไปก็จะเห็นถึงความสลับซับซ้อนมากกว่านั้น เทคโนโลยีกำหนดโลกทัศน์ของผู้ใช้เทคโนโลยี เปรียบเหมือนคนที่มีค้อนอยู่ในมือ ก็จะมองเห็นแต่ตะปู หรือมองอะไรเป็นตะปู คนที่มีมีดพริกก็จะสนใจว่ามีอะไรบ้างที่ตัวเองสามารถจะฟันหรือถากด้วยมีดได้ อย่างไรก็ตามเราก็ต้องยอมรับความจริงว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงได้ยาก ขึ้นอยู่ว่าเราจะใช้มันอย่างไรมากกว่าขณะเดียวกันก็ต้องรู้เท่าทันมันด้วยว่า มันมีข้อดีข้อเสียอย่างไร และส่งผลต่อทัศนคติของผู้คนอย่างไร (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

ทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า นักปราชญ์ทั้งสองท่านได้ให้มุมมองเกี่ยวกับเทคโนโลยีว่าเทคโนโลยีกำหนดโลกทัศน์ของผู้ใช้เทคโนโลยีนั้น น่าจะมองในมุมที่นำความรู้ที่ได้จากเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์คู่กับวิทยาศาสตร์นั้น ซึ่งเป็นความรู้ขั้นปฏิบัติการ ด้วยเหตุนี้ทั้งสองท่านจึง มองว่าเทคโนโลยีเป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์นั่นเอง

5. คนไทยยังศึกษาไม่ถึงสาระของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คนไทยเพลินอยู่แค่วิชาการที่เป็นระดับเทคโนโลยีในระบบความคิดแบบแยกส่วน วิชาการจำพวกวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ไม่สนใจ จึงเกิดเป็นปัญหาของประเทศชาติในปัจจุบัน เพราะที่แท้วิทยาศาสตร์ต่างหากที่จะเป็นฐานของการพัฒนาเทคโนโลยี ถ้าอยู่แค่เทคโนโลยีก็ไปไม่ไกล สาระของการศึกษาวิทยาศาสตร์มิใช่เป็นเพียงการเรียนรู้ข้อมูลวิชาวิทยาศาสตร์ และไม่ใช่ว่าเพียงความสามารถใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่หมายถึงการพัฒนาจิตปัญญาวิทยาศาสตร์ขึ้นมาในตัวคนผู้เรียน สาระของการศึกษาเทคโนโลยี มิใช่แค่

การรู้จักทำและรู้จักใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ แต่อยู่ที่การพัฒนาความใฝ่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งความคิดสร้างสรรค์และฝีมือสร้างสรรค์ กล่าวคือความใฝ่ปรารถนาที่จะแก้ปัญหาและทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิตและสังคมอย่างแรงกล้า ที่ทำให้หาทางและเพียรพยายามนำเอาความรู้ที่ดีที่สุดมาจัดสรรประดิษฐ์นวัตกรรมที่จะบันดาลผลให้สำเร็จประโยชน์สุขนั้น ถ้าการศึกษาวิทยาศาสตร์สร้างจิตใจวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ และการศึกษาเทคโนโลยีสร้างจิตใจของนักสร้างสรรค์ จึงจะเป็นสาระของการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่แท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2540, หน้า 26-30) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของปัทมาวดี โพชนุกูล กล่าวว่า พื้นฐานที่คนไทยต้องมีคือความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ได้แปลว่าต้องเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ แต่หมายถึงความคิดที่มีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มา ซึ่งสามารถเสริมสร้างได้ตั้งแต่วัยเด็ก และอีกอย่างหนึ่งคือความเข้าใจใน Digital Literacy หรือ ทักษะความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นความรู้ที่ทุกคนต้องมี แต่มันมีเรื่องบทบาทหน้าที่ของรัฐที่ต้องส่งเสริมให้คนไทยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ และมีโอกาสที่จะเรียนรู้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (ปัทมาวดี โพชนุกูล, 2564)

ประเด็นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า นักปราชญ์ทั้งสองท่านคงมองว่าคนไทยยังมองวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องยากและไกลตัว เห็นสาระเป็นเพียงวัตถุสิ่งของอุปกรณ์มากกว่าจะเห็นเนื้อเชิงวิทยาศาสตร์อันเป็นฐานของเทคโนโลยี ที่นักปราชญ์ทั้งสองท่านมองอย่างนี้คงเป็นเพราะว่า คนไทยมองเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเพียงวิชาการทางวิทยาศาสตร์ แต่ไม่มองถึงเหตุผล จึงเกิดเป็นปัญหาของประเทศชาติในปัจจุบัน

6. คนไทยยังใช้เทคโนโลยีแทบไม่ได้คุณค่าในการพัฒนา

คุณค่าของเทคโนโลยีจึงมิใช้อยู่แค่การได้มีสิ่งเสพบริโภคอำนวยความสะดวกสบาย แต่มีคุณค่าอยู่ที่การพัฒนาคน คือเป็นเครื่องช่วยเกื้อหนุนอำนวยความสะดวกให้คนสามารถพัฒนาศักยภาพที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีงาม นำชีวิตและสังคมเข้าสู่ความสุขและอิสรภาพที่ลึกและกว้างยิ่งขึ้นไป การพัฒนาเทคโนโลยีต้องคู่กับการพัฒนาอินทรีย์คือตา หู มือ สมองของคน แต่ถ้าพัฒนาผิดแล้วก็วนอยู่ในวังวนนั่นเอง คนไทยจะต้องรู้ตัวตื่นขึ้นมาด้วยความตื่นทางปัญญา มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความปรารถนาดีใฝ่สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมของตนอย่างแท้จริง ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยการที่ชาวไทยทุกคนตั้งใจพัฒนาตนเองขึ้นไปโดยไม่ประมาท โดยมุ่งเน้นหนักในการศึกษาที่ถูกต้อง จะได้ความใฝ่รู้-สู้สิ่งยาก หรือใฝ่ศึกษา-ใฝ่สร้างสรรค์ ก็พอที่จะพัฒนาสังคมไทยไปสู่ความมีชัยในระบบแข่งขันของโลกและพร้อมที่จะเดินหน้าฟันเหนือนการแข่งขันไปสู่การช่วยแก้ปัญหาของโลก และนำโลกไปสู่สันติสุขได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2540, หน้า 30-46) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของพระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงตัวตนหรือเป็นคนใหม่นั้นสำเร็จได้ก็ด้วยการกระทำ มิใช่เกิดจากการบริโภค การบริโภคนั้นทำได้อย่างมากเพียงแค่สร้างภาพลักษณ์และไม่ว่าจะเปลี่ยนภาพลักษณ์อย่างไร ก็ไม่ได้ทำให้เราเป็นคนใหม่ไปได้ ร้ายกว่านั้นก็คือทำให้เราเป็นทาส

ของวัตถุสิ่งเสพ และเอาคุณค่าของตัวเองไปฝากไว้กับวัตถุ ซึ่งในที่สุดก็ทำให้เราไม่รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าเลยจนกว่าจะมีวัตถุสิ่งเสพอยู่ใกล้ตัว อันที่จริงคุณค่าในตัวเองเกิดขึ้นได้ก็จากการทำสิ่งดีงามและสร้างสรรค์ซึ่งไม่เพียงเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเท่านั้น ผลยังย้อนกลับมาเปลี่ยนแปลงตัวเราทั้งกายและใจให้มีคุณภาพใหม่ และทำให้เราค้นพบคุณสมบัติที่แท้จริงในตัวเรา ความเป็นคนใหม่หรือสำนึกในตัวตนใหม่ที่ดีกว่าเดิมจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยเหตุนี้ (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

ประเด็นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า นักปราชญ์ทั้งสองท่านได้อธิบายการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสพกับการใช้เพื่อศึกษาและสร้างสรรค์ ที่ทั้งสองท่านมองอย่างนี้คงเป็นเพราะคนไทยบริโภคเพียงแค่สร้างภาพลักษณ์ไม่ได้บริโภคคุณค่าของการใช้เทคโนโลยีอย่างแท้จริง ด้วยการบริโภคแบบนี้เองจึงทำให้เราเป็นทาสของวัตถุมากกว่าทำตนให้เกิดคุณค่า จนกลายเป็นว่าคนไทยนำตัวเองไปผูกติดกับวัตถุกลายเป็นผู้ละเลยจิตสำนึกในการค้นหาคุณสมบัติที่แท้จริง

7. สรุป

หนังสือเรื่อง “คนไทยกับเทคโนโลยี” โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นงานเขียนเพื่ออธิบาย เปรียบเทียบ คนไทยกับเทคโนโลยี ด้วยการตั้งคำถามหรือประเด็นใหม่ๆ ที่จะกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดแนวคิดแนวทางในการนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่ง่ายและเป็นภาษาร่วมสมัย ผู้แต่งได้อธิบายถ่ายทอดให้พอเหมาะพอดีแก่ความรู้ความคิดของคนในยุคปัจจุบัน ให้เข้าใจได้โดยสะดวกและแจ่มแจ้ง จึงถือได้ว่าหนังสือเรื่องนี้ทรงคุณค่าและประโยชน์อย่างยิ่งควรที่เราทั้งหลายจะได้ศึกษาเพื่อความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องนำไปสู่การพัฒนาตนเองโดยทั่วกัน อย่างไรก็ดี หากผู้อ่านสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสามารถอ่านเพิ่มเติมจากหนังสือ “คนไทยสู่ยุคไอที” ซึ่งเป็นงานเขียนของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เกี่ยวกับเทคโนโลยี 3 เรื่อง มารวมพิมพ์เป็นเล่มเดียวกัน

1. จุดเด่นของหนังสือเรื่อง: “คนไทยกับเทคโนโลยี” มีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ มีการวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อีกทั้งวางโครงเรื่องที่ป็นเนื้อหา มีการอธิบาย ยกตัวอย่าง เปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย ในเรื่องที่ใกล้ตัวหรือสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์ของคนทั่วไป ทำให้เข้าใจได้เร็ว เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผนการนำเสนอแนวคิดเป็นลำดับขั้นตอน สร้างความเข้าใจไปที่ละส่วน กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดแนวคิดแนวทางในการนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

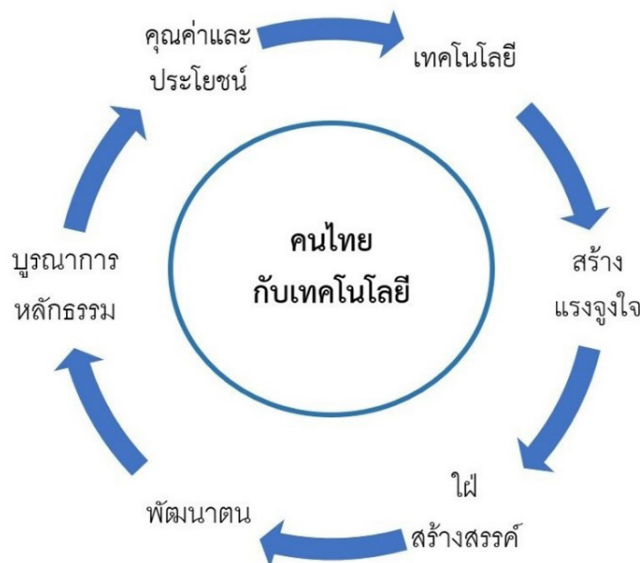
2. สิ่งที่ยากนำเสนอ: การใช้ภาษาพูดที่มากเกินไป ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้นก็จริง แต่ก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเนื้อหาได้ จึงควรใช้ภาษาหรือผู้ถอดภาษาที่เรียบเรียงภาษาให้ดีขึ้นเผยแผ่เนื้อหาและควรมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการใช้เทคโนโลยีให้เพิ่มขึ้นด้วย อาทิ บูรณาการกับหลักสัปปุริสธรรม 7 กล่าวคือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล

รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เพื่อที่จะทำให้คนเป็นคนได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หนังสือเล่มนี้ทำให้รู้สึกได้ว่า ผู้เขียนกำลังนั่งคุยกับผู้อ่าน เราตอบโต้ได้ สงสัยได้มีคำถามได้ อ่านต่อไป ก็พบคำตอบว่าท่านกำลังคุยหรือสนทนากับเราอยู่ในลักษณะถามตอบ มีความรู้สึกเหมือนการอ่านหนังสือที่มีชีวิตด้วย เกิดมีความเข้าใจเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจ สามารถสร้างความอรรถาธิบายให้ผู้อ่าน สร้างแรงจูงใจแก่ผู้อ่านให้มีกำลังใจที่จะมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง สร้างแรงจูงใจให้ไฟรู้และไฟสร้างสรรค์ จึงถือได้ว่าหนังสือเรื่องนี้ทรงคุณค่าและประโยชน์อย่างยิ่ง ดังที่แผนภาพประกอบองค์ความรู้ที่ได้รับดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมทัช ทองอร่าม. (2564). ไทยต้องเร่งเปลี่ยนผ่านจากผู้บริโภคเทคโนโลยีเป็นผู้นำเทคโนโลยี. เข้าถึงได้จาก https://www.thansettakij.com/money_market/483595
- ปัทมาวดี โพชนุกูล. (2564). วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และสังคมไทย ต้องไปด้วยกัน. เข้าถึงได้จาก <https://www.tsri.or.th/th/news/content/587/วิทยาศาสตร์-นวัตกรรม-และสังคมไทย-ต้องไปด้วยกัน>

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *คนไทยกับเทคโนโลยี*. เข้าถึงได้จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/72
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *เทคโนโลยีในทัศนะของพุทธศาสนา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.visalo.org/columInterview/Chip10.htm>
- _____. (2552). *วิถีพุทธวิถีไทในยุคบริโภคนิยม*. เข้าถึงได้จาก <https://visalo.org/article/budVithee-BudVitheeThai.htm>
- Fareed Zakaria. (2564). *บทเรียนเพื่อโลกหลังการระบาด* [Ten Lessons for a Post-Pandemic World] (วิรัชภาค, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มติชน.